

ΒΙΟΛΟΓΙΑ
ΘΕΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
2002

ΘΕΜΑ 1ο

A. Στις ερωτήσεις **1-2**, να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό της ερώτησης και δίπλα το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

- 1.** Δίκλωνο κυκλικό μόριο DNA περιέχεται σε:
 - α.** γαμέτη
 - β.** ευκαρυωτικό πυρήνα
 - γ.** βακτήριο
 - δ.** νουκλεόσωμα.

Μονάδες 5

- 2.** Ασθένεια που οφείλεται σε αυτοσωμικό επικρατές γονίδιο είναι η:
 - α.** φαιτυλκετονουρία
 - β.** οικογενής υπερχοληστερολαιμία
 - γ.** δρεπανοκυτταρική αναιμία
 - δ.** β-θαλασσαιμία.

Μονάδες 5

B. Να οριστούν οι παρακάτω έννοιες:

- 1.** Ανοικτό πλαίσιο ανάγνωσης.
- 2.** Συνεχής καλλιέργεια.

Μονάδες 7

Μονάδες 8

Απάντηση:

- A.**
- 1.** γ βακτήριο.
 - 2.** β οικογενής υπερχοληστερολαιμία.

B. 1. Η αλληλουχία των βάσεων ενός γονιδίου ... λήξης ορίζεται ως πλαίσιο ανάγνωσης. (σελ. 36).

2. Συνεχής καλλιέργεια: Σ' αυτόν τον τύπο ... διαρκώς σε ανάπτυξη. (σελ. 111).

ΘΕΜΑ 2ο

- 1.** Να περιγράψετε τη διαδικασία για την παραγωγή στελέχους καλαμποκιού, ποικιλίας Bt.

Μονάδες 10

- 2.** Να περιγράψετε τις διαδικασίες στις οποίες γνωρίζετε ότι βρίσκει εφαρμογή η ιχνηθέτηση.

Μονάδες 15

Απάντηση:

- 1.** Το βακτήριο *Bacillus thuringiensis*, που ζει στο έδαφος, παράγει μια ισχυρή τοξίνη ... ποικιλίες B_t. (σελ. 132-133).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

α. Απομόνωση του γονιδίου του βακτηρίου *B.thuringiensis* που παράγει την τοξίνη. (Η απομόνωση πραγματοποιείται με την εφαρμογή περιοριστικών ενδονουκλεασών). Ένωση του γονιδίου με το φορέα κλωνοποίησης που είναι το πλασμίδιο T1 του *Agrobacterium tumefaciens*. (Το *A.tumefaciens* το οποίο ζει ... επιθυμητή ιδιότητα. σελ. 131) και δημιουργία ανασυνδυασμένου DNA.

β. Μεταφορά του ανασυνδυασμένου μορίου DNA στο Αγροβακτήριο (κύτταρο-ξενιστής). Η διαδικασία αυτή ονομάζεται μετασχηματισμός.

(Προαιρετικά:

- Επιλογή και απομόνωση των κυττάρων των βακτηρίων που περιέχουν το ανασυνδυασμένο πλασμίδιο λόγω της ικανότητάς τους να αναπτύσσονται σε θρεπτικό υλικό που περιέχει αντιβιοτική ουσία.

- Επιλογή βακτηριακού κλώνου που περιέχει το επιθυμητό DNA με τη βοήθεια ειδικών μορίων ανιχνευτών.)

γ. "Μόλυνση" φυτικών κυττάρων καλαμποκιού στο εργαστήριο με τα Αγροβακτήρια που περιέχουν το ανασυνδυασμένο πλασμίδιο. Τα τροποποιημένα φυτικά κύτταρα δίνουν ένα νέο καλαμπόκι που περιέχει το γονίδιο της τοξίνης του B_t και έχει την ικανότητα να μεταβιβάζει τις νέες ιδιότητες στους απογόνους του.

2. Η οριστική επιβεβαίωση ότι το DNA ... παραχθούν οι νέοι φάγοι. (σελ. 14).

Υβριδοποίηση των νουκλεϊκών οξέων χρησιμοποιείται για την ανίχνευση κλώνων γονιδιοματικής ή cDNA βιβλιοθήκης. (σελ. 60 - 61) (ιχνηθετημένα μόρια ανιχνευτές).

(Προαιρετικά:

- Πειραματική απόδειξη του μηχανισμού αντιγραφής του DNA. Τα δύο θυγατρικά μόρια ... ημισυντηρητικός. (σελ. 27-28).

- Μονοκλωνικά αντισώματα (σελ. 119-120))

ΘΕΜΑ 3ο

1. Δίνεται το παρακάτω τμήμα μορίου DNA προκαρυωτικού κυττάρου.

```
5'                                     3'
GAATTCTTAATGCAAGATCATAAAGAATTCTAG
CTTAAGAATTACGTTCTAGTATTTCTTAAGATC
3'                                     5'
```

Το παραπάνω τμήμα DNA κόβεται με EcoRI, προκειμένου να ενσωματωθεί σε κατάλληλο πλασμίδιο που έχει κοπεί με την ίδια περιοριστική ενδονουκλεάση, με τελικό σκοπό να εισαχθεί σε βακτήριο για την παραγωγή φαρμακευτικού πολυπεπτιδίου.

Να βρείτε την αλληλουχία των αμινοξέων του πολυπεπτιδίου με χρήση του παρατιθέμενου γενετικού κώδικα.

Μονάδες 6

Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 8

Προκαρυωτικό DNA → όχι εσώνια.

Μεταγραφή (m - RNA): Η μη κωδική (μεταγραφόμενη) αλυσίδα είναι η επάνω 5' → 3'

Το μόριο του mRNA είναι το εξής:

5' CUUU | AUG | AUCUUGCAUUAAGAAUU
 έναρξη

Μετάφραση (πολυπεπίδιο): Σύμφωνα με το γενετικό κώδικα

m-RNA	Αμινοξέα
AUG:	(έναρξη) μεθειονίνη
AUC:	ισολευκίνη
UUG:	λευκίνη
CAU:	ιστιδίνη
UAA	(κανένα) (λήξη)

Αλληλουχία αμινοξέων: Met - Ile - Leu - His.

- Μεταγραφή: Ο μηχανισμός της μεταγραφής είναι ο ίδιος στους προκαρυωτικούς επειδή δεν υπάρχει πυρηνική μεμβράνη (σελ 32-33)
- Γενετικός κώδικας: Με τη μεταγραφή γλώσσα των αμινοξέων (σελ 34). Η αλληλουχία... πλαίσιο ανάγνωσης (σελ 36).
- Μετάφραση: Η μετάφραση του m-RNA συγκεκριμένο αμινοξύ (σελ 36). Το ριβόσωμα κυλάει και διαβάζει το mRNA με προσανατολισμό από 5' → 3'.

2.

Με την αμνιοπαρακέντηση λαμβάνεται από τον αμνιακό σάκο, με τη βοήθεια βελόνας, μικρή ποσότητα αμνιακού υγρού. Μέσα σε αυτό βρίσκονται εμβρυικά κύτταρα, τα οποία μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μετά από καλλιέργεια.

Λήψη χοριακών λαχνών: Πραγματοποιείται συνήθως την 9-12 εβδομάδα της κύησης και περιλαμβάνει την λήψη εμβρυικών κυττάρων από τις προεκβολές (λάχνες) του χόριου (εμβρυική μεμβράνη που συμμετέχει στο σχηματισμό του πλακούντα). (σελ 99-100).

Οι δομικές χρωμοσωμικές ανωμαλίες διανοητική καθυστέρηση. Η αναστροφή στο χρωμόσωμα (σελ 97).

Τα χρωμοσώματα μελετώνται στο στάδιο της μετάφασης καρυότυπο (σελ 20).

ΘΕΜΑ 4ο

Σε ένα φυτό παρατηρούνται, μεταξύ άλλων, οι εξής χαρακτήρες: Καρπός μεγάλος που ελέγχεται από το γονίδιο M και καρπός μικρός που ελέγχεται από το γονίδιο μ. Καρπός πλούσιος σε υδατάνθρακες που ελέγχεται από το γονίδιο Υ και καρπός φτωχός σε υδατάνθρακες που ελέγχεται από το γονίδιο υ. Έχετε στη διάθεσή σας ένα αμιγές στέλεχος με καρπό μεγάλο και φτωχό σε υδατάνθρακες, καθώς και ένα αμιγές στέλεχος με καρπό μικρό και πλούσιο σε υδατάνθρακες.

α. Να διασταυρώσετε τα παραπάνω στελέχη και να βρείτε τους γονότυπους και φαινότυπους των απογόνων της F₁ και F₂ γενιάς.

Μονάδες 4

β. Να αιτιολογήσετε τη φαινοτυπική αναλογία των ατόμων της F₂ γενιάς.

Μονάδες 9

γ. Έχοντας στη διάθεσή σας τα φυτά της F₂ γενιάς, να αιτιολογήσετε πώς μπορείτε να απομονώσετε αμιγή στελέχη με φαινότυπο καρπό μεγάλο και πλούσιο σε υδατάνθρακες, κάνοντας τις κατάλληλες διασταυρώσεις.

Μονάδες 12

Διευκρινίζεται ότι: τα γονίδια που αναφέρονται είναι αυτοσωμικά και βρίσκονται σε διαφορετικά ζεύγη ομολόγων χρωμοσωμάτων.

Απάντηση:

Ο Mendel μελέτησε την κληρονομικότητα δύο διαφορετικών χαρακτήρων. Οι χαρακτήρες ... όπως ακριβώς προσδιόρισε ο Mendel. (σελ. 73-74).

ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Αυτοσωμικά γονίδια σε διαφορετικά ζεύγη χρωμοσωμάτων.

M: μεγάλος καρπός Υ: πλούσιος σε υδατ/κες

μ: μικρός καρπός υ: φτωχό σε υδατ/κες.

α.
P: ♀ MMyy X μμYY ♂
Γαμ.: My μY
F₁: MμYy

- Γενότυπος: MμYy
- Φαινότυπος: Μεγάλος καρπός πλούσιος σε υδατάνθρακες.

Γαμ. $\frac{\oplus}{\circ}$	MY	My	μY	my
MY	MMYY	MMYy	MμYY	MμYy
My	MMYy	MMyy	MμYy	Mmyy
μY	MμYY	MμYy	μμYY	μμYy
my	MμYy	Myyy	μμYy	mmyy

- Φαινότυποι: - Μεγάλος καρπός, πλούσιος σε υδατάνθρακα. [MMYY, MMYy, MμYY, MμYy]
- Μεγάλος καρπός, φτωχός σε υδατάνθρακα. [MMyy, Mmyy]
- Μικρός καρπός, πλούσιος σε υδατάνθρακα. [μμYY, μμYy]
- Μικρός καρπός, φτωχός σε υδατάνθρακα. [mmyy]

β. Φαινοτυπική αναλογία:

- 9: Μεγάλος καρπός - πλούσιος σε υδατάνθρακα.
- 3: Μεγάλος καρπός - φτωχός σε υδατάνθρακα.
- 3: Μικρός καρπός - πλούσιος σε υδατάνθρακα.
- 1: Μικρός καρπός - φτωχός σε υδατάνθρακα.

Δεύτερος νόμος ανεξάρτητης μεταβίβασης των γονιδίων (σελ. 73)

γ.

Τα αμιγή στελέχη είναι τα MMYY. Στην F₂ γενιά παίρνουμε φαινόμενο μεγάλος καρπός - πλούσιος σε υδατάνθρακες από τους γενοτύπους: MMYY, MμYY, MμYy και MMYy.

Η απομόνωση θα γίνει με διασταύρωση ελέγχου με το φυτό mmyy που υπάρχει ανάμεσα στα άτομα της F₂ [Η διασταύρωση ενός ατόμου... διασταύρωση ελέγχου -> σελ 73]

Επιλέγουμε τελικά το φυτό που έδωσε 100% φυτά με μεγάλο καρπό - πλούσιο σε υδατάνθρακα.

Διασταυρώσεις:

P₂: ♀ MMYY X μmyy ♂
Γαμ.: MY μy

F₃: MμYy -> όλα τα φυτά με μεγάλο καρπό και πλούσια σε υδατάνθρακα.

P₂: ♀ MμYY X μmyy ♂
Γαμ.: MY, μY μy
F₃: MμYy , μμYy

50% φυτά με μεγάλο καρπό - πλούσιο σε υδατ/κα

50% φυτά με μικρό καρπό - πλούσιο σε υδατ/κα

P₂: ♀ ΜΜΥγ Χ μγγ ♂
Γαμ.: ΜΥ, Μγ μγ
F₃: Μ, Υγ , ΜΜγγ

50% φυτά με μεγάλο καρπό - πλούσιο σε υδατ/κα
50% φυτά με μεγάλο καρπό - φτωχό σε υδατ/κα

P₂: ♀ ΜμΥγ Χ μγγ ♂
Γαμ.: ΜΥ, Μγ, μΥ, μγ μγ
F₃: ΜμΥγ 25% μεγάλος καρπός - πλούσιος σε υδατ/κα.
Μγγ 25% μεγάλος καρπός - φτωχός σε υδατ/κα.
ΜμΥγ 25% μικρός καρπός - πλούσιος σε υδατ/κα.
Μγγ 25% μικρός καρπός φτωχός σε υδατ/κα.